

KSIĄDZ PROFESOR JÓZEF RYBCZYK

Ks. Józef Rybczyk urodził się 10 października 1912 r. w Holyke Mass., w Stanach Zjednoczonych Ameryki Półn., w licznej rodzinie polskich emigrantów Michała i Eleonory z Dudków. Po I wojnie światowej wraz z rodzicami powracającymi do kraju przybył do Polski (1921 r.). Szkołę powszechną ukończył w Pieruszowicach (woj. poznańskie) w 1923 r. Następnie w latach 1923-1931 uczęszczał do Gimnazjum im. Stanisława Staszica w Pleszewie. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości w 1931 r. rozpoczął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Po roku tych studiów zmienił swoją decyzję i wstąpił do Seminarium Duchownego w Kielcach, gdzie po odbyciu studiów filozoficzno-teologicznych w 1937 r. przyjął święcenia kapłańskie. Następnie został przez swego biskupa skierowany na studia prawnicze na Wydziale Prawa Kanonicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie, gdzie 21 czerwca 1939 r. uzyskał licencjat.

W listopadzie 1939 r. przybył do Lublina, aby kontynuować studia. Wkrótce został jednak aresztowany przez gestapo w Konwiktach KUL wraz z grupą profesorów i studentów i uwięziony na Zamku Lubelskim. W wigilię Bożego Narodzenia 1939 r. był tu świadkiem rozstrzelania 10 zakładników, wśród których byli dwaj profesorowie KUL: Czesław Martyniak i ks. Michał Niechaj. 31 marca 1940 r. został zwolniony z więzienia na interwencję ambasadora amerykańskiego.

W trudnych latach okupacji hitlerowskiej pracował w duszpasterstwie w diecezji kieleckiej w następujących parafiach: w październiku 1939 r. w Skalbmierzycach; od 15 V 1940 do 10 XII 1940 r. w Pińczowie; a od 11 XII 1940 r. do 15 II 1945 r. w Proszowicach. W tym czasie otoczył opieką swoją siedmioosobową rodzinę, wysiedloną z Pleszewa. Obok pracy duszpasterskiej prowadził bardzo aktywną działalność społeczną i patriotyczną. W Proszowicach i okolicy (Klimontów, Szczytniki, Kowary) zorganizował tajne nauczanie w zakresie szkoły średniej, wykładając matematykę i łacinę. W jego mieszkaniu na wikariacie uczniowie

składali egzaminy doroczne przed komisją, którą kierował prof. Kulpa, powoływana przez Kuratorium z Krakowa. Efektem tej pracy konspiracyjnej było utworzenie w 1945 r. gimnazjum w Proszowicach w pełnym wymiarze klas, liczącego 450 uczniów, mimo że przedtem nie było tam nigdy szkoły średniej. W 1944 r. razem z ks. Piotrem Stycznem założył szpital w Proszowicach. Początkowo był to szpital konspiracyjny AK, mający służyć pomocą chorym wysiedlonym z Warszawy. Szpital ten funkcjonuje do dzisiaj. W 1943 r. założył w Proszowicach Spółdzielnię Spożywców i przez dwa lata prowadził jej agendy przy pomocy wkładów finansowych parafialnych. Spółdzielnia ta istnieje do obecnej chwili. Od 1941 r. należał do AK. W jego mieszkaniu na wikariacie w Proszowicach podczas okupacji mieścił się sztab 106 dywizji AK, któremu przewodził płk Leopold Bochnak. Za tę działalność ks. Rybczyk był dwukrotnie zamieszczony przez gestapo na liście osób przeznaczonych do aresztowania (1942 i 1943 r.). Uratował się jednak dzięki ostrzeżeniom i przez pewien czas ukrywał się w okolicznych lasach. Jednocześnie kontynuował studia na tajnym studium prawa kanonicznego w Kielcach, które z ramienia KUL zostało tu zorganizowane przez ks. prof. Piotra Kałwę. Tutaj ukończył trzeci rok studiów i uzyskał stopień magistra prawa kanonicznego.

Po II wojnie światowej ukończył pracę doktorską *Zezwolenie rodziców przy małżeństwie nieletnich dzieci w rozwoju historycznym* (wyd. 1949 r.), uzyskując stopień doktora prawa kanonicznego na KUL 17 XII 1945 r. Następnie przez rok 1946/47 przebywał w Rzymie, gdzie odbył studia specjalistyczne w studium Roty Rzymskiej i w studium administracyjnym przy Kongregacji Konsystorialnej. Po powrocie do kraju w czerwcu 1947 r. został powołany na stanowisko zastępcy profesora na Wydziale Prawa Kanonicznego KUL. Ale nie mogąc uzyskać zgody swego biskupa na opuszczenie Kielc, podjął pracę w Kurii Biskupiej w Kielcach, gdzie pełnił następujące funkcje: notariusza (1946), konclerza (1947-1950), radcy kurialnego, promotora sprawiedliwości i redaktora „Kieleckiego Przeglądu Diecezjalnego” Wykłady na Wydziale Prawa Kanonicznego KUL — objął — za zgodą swego ordynariusza — w 1949/50 r. dojeżdżając z Kielc. Od 1950 r. został zaangażowany na KUL na pełny etat i zamieszkał na stałe w Lublinie. W listopadzie 1950 r. został otwarty jego przewód habilitacyjny na podstawie rozprawy *Uzdrowienie małżeństwa w związku* (wyd. 1958). Ale w międzyczasie został aresztowany i nastąpiła czteroletnia przerwa w jego pracy naukowej. Dopiero we wrześniu 1955 r. ukończył przewód habilitacyjny. Zatwierdzenie uchwały Rady Wydziału przez CKK o nadaniu mu stopnia naukowego doktora habilitowanego w zakresie prawa kanonicznego uzyskał 20 grud-

nia 1956 r. po „wydarzeniach październikowych”. Dnia 14 kwietnia 1971 r. uzyskał zatwierdzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego uchwały Senatu KUL z dnia 26 VI 1970 o nadaniu tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego i powołaniu go na to stanowisko przy katedrze tekstu prawa kanonicznego.

W pracy naukowej zarówno badawczej, jak i dydaktycznej skoncentrował się głównie na dziedzinie prawa małżeńskiego oraz prawa beneficjalnego i osobowego. W swych publikacjach posługuje się metodą historyczno-prawną i dogmatyczno-prawną. Jego prace cechuje wnikliwe i krytyczne podejście do tekstów prawnych. Odznaczają się one bardzo jasną konstrukcją i ścisłością argumentacji. Przy ustaleniu norm zawartych w przepisach obowiązującego prawa po mistrzowsku stosuje wykładnię gramatyczną i celowościową, uwzględniając wskazania Magisterium Kościoła (zwłaszcza zawarte w uchwałach Soboru Wtykańskiego II) oraz aktualne potrzeby Kościoła.

Osobny rozdział w pracy naukowo-badawczej ks. prof. J. Rybczyka stanowi jego cenny wkład do prac prowadzonych przez Papieską Komisję ds. Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego. W 1967 r. został powołany do udziału w pracach tej komisji w charakterze konsultora, jako przedstawiciel polskich kanonistów, w sekcji *De sacramentis*. Jego wkład w tej dziedzinie wyraził się przede wszystkim w przygotowaniu wniosków i postulatów dotyczących tekstu nowego prawa małżeńskiego, a szczególnie konstruktywne były jego wnioski dotyczące rewizji instytucji uzdrowienia małżeństwa w zawiązku (*sanatio in radice*) oraz wprowadzenia nowego tytułu nieważności małżeństwa *ex dolosa deceptione*. Był autorem lub współautorem krytycznej oceny schematów również innych działów prawa kanonicznego, które opracowywał bądź z ramienia Uczelni, bądź z ramienia Konferencji Episkopatu Polski.

W latach 1949-1982 na Wydziale Prawa Kanonicznego KUL prowadził wykłady z następujących działów prawa kanonicznego: prawa małżeńskiego; prawa o urzędach, beneficjach i majątku kościelnym; prawa o sakramentach; prawa o duchowieństwie. Nadto na Wydziale Teologii KUL (kurs zwyczajny B) wykładał zarys całego prawa kanonicznego. Jednocześnie prowadził wykłady i seminarium na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu, będąc członkiem Rady tego wydziału. Często wyjeżdżał z wykładami na tematy dotyczące odnowy posoborowej prawa kanonicznego do różnych seminariów duchownych diecezjalnych i zakonnych. Swymi wykładami potrafił zawsze wzbudzić duże zainteresowanie słuchaczy.

W pracy swej wiele uwagi poświęcał funkcji naukowo-wychowawczej. Pod jego kierunkiem na Wydziale Prawa Kanonicznego KUL na-

pisano 37 prac magisterskich i 19 rozpraw doktorskich; 3 spośród jego seminarzystów uzyskało stopień naukowy doktora habilitowanego (ks. Józef Krukowski, ks. Edmund Przekop, o. Bronisław Zubert), a jeden tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego. Do końca życia kierował 2 pracami doktorskimi. Troskliwą opieką otaczał młodych pracowników nauko-wo-dydaktycznych. Odznaczał się wielką umiejętnością w organizowaniu prac badawczych.

W ciągu swej 33-letniej pracy naukowej na KUL wykazywał ogromne zaangażowanie w sprawy organizacyjne całego wydziału i całego uniwersytetu. Na Wydziale Prawa Kanonicznego wielokrotnie sprawował funkcje administracyjne dziekana i prodziekana. Dziekanem był w latach 1962-1974 oraz 1977/78; prodziekanem — w latach 1974-1977 i 1979-1982. Jako dziekan wykazywał wielką troskę o rozwój młodej kadry naukowej. Podczas jego kadencji dziekańskich zostało zaangażowanych 10 nowych asystentów, z których 6 uzyskało stopień naukowy doktora habilitowanego. Pełnił również wiele funkcji o charakterze ogólnouniwersyteckim. Po sławnych „wydarzeniach październikowych” 8 listopada 1956 r. został wybrany przez Senat Prorektorem KUL. Pełnił tę funkcję do 1959 r., a następnie w latach 1959-1961 pełnił funkcję zastępcy prorektora. W latach 1961-1970 pełnił funkcję delegata rektoratu do spraw finansowych uczelni. W latach 1973-1982 pełnił funkcję przewodniczącego Senackiej Komisji Młodzieżowo-Stypendialnej. W sumie przez 25 lat był członkiem Senatu Akademickiego KUL. Poważny wkład wniósł również w działalność Towarzystwa Przyjaciół KUL. W latach 1962-1982 pełnił funkcję wiceprezesa Zarządu Głównego TP KUL. Osobiście organizował również wielokrotnie akcję na rzecz KUL w różnych parafiach całej Polski. W latach 1957-1977 pełnił funkcję dyrektora Międzywydziałowego Zakładu „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” wnosząc wkład w zabezpieczenie kościelnych zbiorów z dziedziny sztuki, bibliotekarstwa i archiwistyki oraz w szkolenie fachowych pracowników w tej dziedzinie. Wchodził również w skład kolegium redakcyjnego „Zeszytów Naukowych KUL” i „Roczników Teologiczno-Kanonicznych”.

Należał do Towarzystwa Naukowego KUL, jako członek zwyczajny od 1958 r., oraz do Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Od maja 1981 r. był przewodniczącym sekcji prawa kanonicznego przy Komisji Episkopatu Polski ds. Nauki, na 5-letnią kadencję.

Wyróżniony został następującymi odznaczeniami kościelnymi: 3 marca 1959 r. został mianowany szambelanem papieskim, a 22 listopada 1963 r. prałatem domowym Jego Świątobliwości.

Wyróżniony został również przez władze państwowe za wieloletnią pracę nauczycielską w oparciu o Kartę Nauczyciela. Uchwałą Rady

Państwa z dnia 7 listopada 1978 r. został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Zmarł nagle w Lublinie 29 maja 1983 r. Pogrzeb odbył się na cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie przy licznych udziale jego uczniów i wychowanków oraz całej wspólnoty Uniwersyteckiej z Senatem Akademickim.

ZESTAW PUBLIKACJI
KSIĘDZA PROFESORA JÓZEFA RYBCZYKA

Zezwolenie rodziców przy małżeństwie nieletnich dzieci, Lublin 1949, ss. 340.

Uzdrowienie małżeństwa w zawiązku (Sanatio in radice — can. 1138-1141) Lublin, 1958, ss. 448.

O prawym i nieprawym pochodzeniu potomstwa. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” (1949) 274-278.

O dowodzeniu prawego pochodzenia potomstwa, KPD (1949) 30-37.

Wyjaśnienie do kan. 1067 odnośnie wieku do zawarcia małżeństwa, KPD (1949) 86-90.

Przyczyny kanoniczne do uzyskania dyspens od przeszkód małżeńskich, KPD (1949) 90-101.

O nieprawym potomstwie, KPD (1949) 71-85.

O sposobach legitymowania nieprawego potomstwa, KPD (1949) 102-128.

Szerokie uprawnienia proboszcza z kan. 1044-1045 w dziedzinie dyspens małżeńskich, KPD (1949) 132-139.

Szerokie uprawnienia proboszcza z kan. 1044-1045 w dziedzinie dyspens małżeńskich, KPD (1949) 161-169.

Eksekracja ołtarza na skutek uszkodzenia, KPD (1950) 11-13.

Msza za parafian jako obowiązek proboszcza w świetle przepisów prawa kanonicznego, KPD (1950) 14-24.

Proboszcz jako szafarz nadzwyczajny sakramentu bierzmowania, KPD (1957) s. 108-125.

Les origines de la conception de la sanatio in radice dans la doctrine canonique, „Angelicum” 29 (1952) 154-161 oraz „Collectanea Theologica” 23 (1952) 164-172.

Instytucja uzdrowienia małżeństwa w zawiązku w świetle wypowiedzi Benedykta XIV, „Polonia Sacra” 8 (1956) 151-164.

Władza uzdrowienia małżeństwa w zawiązku w wypadkach nadzwyczajnych, „Polonia Sacra” 9 (1957) 301-312.

- Podstępne wprowadzenie w błąd jako pustulowany tytuł nieważności małżeństwa, RTK 10 (1963) 125-141.
- Władza dyspensowania od przeszkód małżeńskich w m.p. Pastorale minus, RTK 12 (1965) 17-31.
- Przejawy ekumenizmu w instrukcji o małżeństwach mieszanych, RTK 14 (1967) 5-20.
- Communicatio in sacris, „Ateneum Kapłańskie” 73 (1969) 198-204.
- Directorium Oecumenicum, RTK 16 (1969) 11-24.
- Zmiany w prowizji kanonicznej, RTK 17 (1970) 1-15.
- Dzieje kościoła i parafii w Proszowicach w latach 1240-1944 (specjalna księga w formie rękopisu w archiwum parafialnym w Proszowicach zawierająca około 250 kart, napisana w latach 1943-1944).
- Ekumeniczne przemiany w dyscyplinie kościelnej na odcinku małżeństw mieszanych [w:] Z zagadnień kultury chrześcijańskiej, Lublin 1973, s. 319-328.
- Problem małżeństw mieszanych na I Synodzie Biskupów, ZN KUL 14 (1971) n. 1, s. 3-9.
- Przemiany strukturalne w kanonicznej organizacji parafii, w: Virtus Dei kardynałowi Bolesławowi Kominkowi w Hołdzie, Wrocław 1974, 63-83.
- Projekt reformy prawa małżeńskiego kan. 1012-1034, „Prawo Kanoniczne” (1977) z. 1-2, s. 201-212.
- Projekt reformy prawa małżeńskiego kan. 1035-1081, „Prawo Kanoniczne”, (1977) z. 3-4, s. 149-166.
- Środki zabezpieczenia wymogów prawa Bożego w małżeństwie mieszanym, „Analecta Cracoviensia” (1975).
- Pozycja dziekana w świetle przepisów KPK i prawodawstwa kościelnego po II Soborze Watykańskim, „Kronika Diecezji Przemyskiej” 57 (1971) 31-32.
- Duch pokuty źródłem odnowy dyscypliny postnej, „Studia Płockie” (1973) 139-149.
- Recenzja: Ks. Józef Bakalarz, Parafia personalna w prawodawstwie powszechnym Kościoła Zachodniego, Lublin 1977, ss. 155 — Studia polonijne, t. IV, Lublin 1981 s. 322-326.
- Recenzja: Ks. Józef Krukowski, Wpływ intencji sprawcy bojaźni na wartość umowy małżeńskiej w prawie kanonicznym, Lublin 1976, s. 77 — RTK 24 (1977) 151-153.
- Alternatywne propozycje rozwiązań w projekcie nowego prawa małżeńskiego, RTK 24 (1977) z. 5, s. 19-33.
- Małżeństwo pod wpływem podstępu w schemacie nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego, [w:] Kościół i Prawo, t. III, Lublin 1984 s. 71-78.